

Bilaga A - Stöd i kommunikation med patienten

Generellt kommunikationsstöd

Kommunikation med en person som har fått en förvärvad hjärnskada kan påverkas av flera olika faktorer såsom fatigue, nedsatt kognitiv förmåga och nedsatt tal- och språkförmåga. Kommunikationen måste också anpassas efter personens ålder, särskilt vad gäller barnets/ungdomens språkutveckling. En extra sårbarhet finns inom gruppen som inte har svenska som förstaspråk.

I mötet med patienten behöver vårdgivaren alltid anpassa kommunikation efter den enskilda patienten och säkerställa både att information från patienten har blivit rätt uppfattad och att patienten har uppfattat information korrekt. Vårdgivaren behöver också ta hänsyn till hur kognitiva och språkliga svårigheter påverkar patientens förmåga att senare återvända till det som sagts. Här spelar skriftlig information en viktig roll. Patienten behöver också ha tillgång till de hjälpmedel som behövs, exempelvis hörapparat och glasögon. Tänk på att göra täta uppföljningar av hörsel- och synstatus. Båda kan försämrats i ett efterförlopp. Tänk också på att skapa en så lugn och störningsfri miljö som möjligt.

En väl utvärderad samtalsmetod är Teachback som innebär att patienten får återge vad samtalet har handlat om. Använd gärna TeachBack för att säkerställa att patienten förstått och tagit till sig väsentlig information.

Kommunikationsstöd och bemötande vid påverkad tal- och språkfunktion och/eller omfattande kognitiv nedsättning

För personer med omfattande påverkan på förmågan att kommunicera behövs särskilda åtgärder för att stötta kommunikation. Vilket stöd som behövs beror på den bakomliggande orsaken. För patienter som främst har nedsatt talmotorik handlar det om att anpassa sätt för patienten att uttrycka sig. För personer med språklig påverkan eller omfattande kognitiv nedsättning behövs även stöd för att förstå vad samtalspartnern vill förmedla.

Stöd från samtalspartnern är en del av det som brukar benämnas som AKK, alternativ och kompletterande kommunikation. Stöd från samtalspartnern är den mest grundläggande åtgärden och kompletteras med specifika strategier och kommunikationshjälpmedel anpassade för den enskilda patienten. Utprovning, handledning och utbildning avseende AKK ges av logoped eller specialiserade resursteam.

Nedan följer information om grundläggande samtalsstöd för att förtydliga sin egen kommunikation och ge patienten möjlighet att svara.

- Låt samtalet ta tid. Ett bra samtal minskar risken för missförstånd och ökar patientsäkerheten.
- För att stötta förståelse:
 - Använd tydligt kroppsspråk och mimik
 - Skriv enstaka nyckelord samtidigt som du talar.
 - Förstärk ditt budskap med bilder, fotografier och/eller enkla teckningar (till exempel rita klockslag i form av en urtavla).
 - Peka på eller visa föremål för att berätta vad som ska hända eller vad personen kan välja.
 - Använd kartor och kalendrar för att tala om tid och plats.
- För att stötta uttrycksförmåga:
 - Ställ en fråga i taget och ge tillräckligt med tid för patienten att svara
 - Ställ tydliga ja- och nej-frågor. Skriv vid behov JA, NEJ samt ett frågetecken på ett tomt papper och be patienten peka, menar du ja, nej eller något annat?
 - För patienter med nedsatt talmotorik men god språklig förmåga – använd bokstavstavla eller dator.
 - Be patienten att peka på stödord som svarsalternativ (läs dem högt).
 - Be patienten att peka på bilder, föremål, i en almanacka och så vidare.
 - Tipsa patienten om att använda sin egen telefon för att visa bilder på närstående, hemmet (exempelvis vid intervju inför bostadsanpassning) eller annat som kan vara relevant.

Ett specifikt hjälpmedel är Talking Mats som kan användas som en intervjumetod och som ett samtalsstöd med personer som har begränsad tal- och språkförmåga. Metoden inkluderar bild- och/ eller skriftligt stöd och kan hjälpa deltagaren att uttrycka sin egen uppfattning i olika frågor, trots omfattande kommunikationssvårigheter. Andra typer av kommunikationsstöd inkluderar till exempel ögonpekningskartor och Reda-ut häften.

Logopederna är specialiserade på tal-, språk och kommunikation och kan handleda övrig vårdpersonal kring tillgänglig patientkommunikation samt leda utvecklingsarbete inom området.

Mer information finns på [Afasi.se](https://afasi.se) och [Hjärnatillsammans.se](https://hjärnatillsammans.se), [Basmaterial för kommunikation VGR](#).
Länk till film från [Webb-SKU](#) (Youtube) om afasi och kommunikation.